

Česká neuroradiologická společnost ČLS JEP (org. č. 92)

Czech Neuroradiologic Society CzMA

Historie české neuroradiologie sahá hluboko do začátku 20. století. Rozvoj neuroradiologie v České republice spadá do období po 1. světové válce, po založení samostatného československého státu. K prvním nadšencům zobrazování centrálního nervového systému patřili radiolog prof. J. Baštecký a neurolog prof. K. Henner, později oba učitelé prof. J. Jirouta. Jako první na území Československa provedli v roce 1924 prof. Baštecký s prof. Hennerem pneumoencefalografii. V následujících desetiletích se postupně rozšířilo provádění pneumoinsuflací nejenom intrakraniálně, ale i v páteřním kanálu.

Větší rozmach neuroradiologických vyšetřovacích metod přesto mohl nastat až po skončení 2. světové války. Tehdy patřili k našim předním představitelům neuroradiologie prof. Jan Jirout, prof. Karel Lewit a také radiologové, kteří prováděli neuroradiologickou diagnostiku v rámci úzké spolupráce s neurologickými a neurochirurgickými klinikami. Své zkušenosti publikovali v radiologických a neurologických časopisech. Postupem doby se vedle pneumoinsuflací v klinické praxi začaly používat také další vyšetřovací metody, jakými jsou vyšetření páteřního kanálu olejovou kontrastní látkou a angiografické vyšetření karotických a vertebrálních tepen přímou punkcí. V roce 1968 vyšla monografie autorů Dulíka a Plesketa o vertebrální angiografii, kde je již také zařazena kapitola MUDr. Jiřího Breta o Seldingerově katetrizační technice. V 60. letech provedl MUDr. Bret – jako první v Československu – míšní angiografii a později embolizaci nutritivních tepen meningeomů a cévních malformací. Stal se také velkým propagátorem vyšetření lumbosakrální oblasti páteřního kanálu hydrosolubilní kontrastní látkou (Conray 60), i když jiní naši neuroradiologové dávali přednost spíše pneumoinsuflacím (Jirout, Roth, Lewit). V 70. letech minulého století napsal prof. Lewit monografii o pneumoencefalografii s malým množstvím vzduchu. Neuroradiologie těchto let však neznamenala jenom publikace týkající se speciálních vyšetřovacích metod. Bohatá byla literatura i o kostních obalech centrálního nervového systému. Prof. E. Klaus napsal v té době monografii „Die basilaere Impression“, která vyšla v Lipsku v roce 1969.

Hlavním představitelem české neuroradiologie před 2. světovou válkou a ještě dlouho po ní byl prof. MUDr. J. Jirout, DrSc., velký nadšenec pro obor. Dlouhodobě udržoval kontakt s představiteli evropské i celosvětové neuroradiologie. Jeho monografie Neuroradiologie I a II (vydaná v r. 1977 a 1985; spolupracovník MUDr. V. Kvíčala, DrSc., zpracoval kapitoly

o diagnostice radioizotopy) byla přeložena i do němčiny, a stala se tak základní učebnicí klasické neuroradiologie nejenom u nás, ale také v zahraničí.

Značný technický pokrok a vývoj nových kvalitních kontrastních látek v 60.–90. letech 20. století znamenaly také v Československu další rozvoj v zobrazování mozku a míchy. Pro českou neuroradiologii bylo navíc významné založení Evropské neuroradiologické společnosti (ESNR) v roce 1969, k jehož zakládajícím členům patří 2 významní čeští neuroradiologové – prof. MUDr. J. Jirout, DrSc., a doc. MUDr. M. Roth, DrSc. Založením ESNR vzniklo evropské fórum, na kterém se v rámci kongresů, sympozií a pedagogických kurzů diskutovalo o odborných problémech, uváděly se novinky i zkušenosti. Bohužel v 70. a 80. letech minulého století mělo jen málo lékařů z Čech a Slovenska možnost účastnit se těchto zahraničních odborných akcí. Význam některých českých neuroradiologů byl v té době přesto natolik oceňován, že v roce 1984 byla prof. Jiroutovi svěřena organizace XII. kongresu ESNR v Praze. Na tomto kongresu se představila také skupina současných českých a slovenských neuroradiologů; přednesli 22 přednášek.

Česká neuroradiologická společnost (ČNRS) byla založena v roce 1993 na návrh prof. Bohutové. Na ustanovující schůzi se dostavilo 120 lékařů. Členy prvního výboru se stali (v abecedním pořadí): J. Bohutová, J. Bret, P. Fendrych, J. Jirout, P. Kalvach, L. Lerlová, A. Krajina, M. Roth, J. Sobota a M. Šercl. Předsedou byla zvolena prof. Bohutová. Další volby se konaly za 4 roky, novými členy se stali prof. Nekula, dr. Janoušková a doc. Krupa; předsedou byla opět zvolena prof. Bohutová.

ČNRS má v současné době 135 členů. Společnost organizuje každým rokem 2 odborné akce a dále se podílí neuroradiologickou problematikou na akcích Radiologické společnosti. Krátkodobé neuroradiologické kurzy jsou zařazovány do programů postgraduálních institutů. Členové výboru i společnosti se účastní kongresů a sympozií ESNR, kde přednášejí své zkušenosti. Opakovaně byly organizovány odborné akce v ČR, na kterých přednášeli přední zahraniční odborníci.

Významné aktivity

Významnou osobností české neuroradiologie v poslední desetiletích je doc. MUDr. M. Roth, DrSc. Jeho originální teorie osteneurálních vztahů je velmi ceněna, opakovaně přednášel na toto téma na mezinárodních kongresech a sympoziích, publikoval časopisecky i v monografiích (Shapiro: Myelography).

Vývoj neuroradiologie v České republice v posledních desetiletích odpovídal celosvětovému trendu oboru. Vedle výše jmenovaných se objevila řada schopných a do dnešních dnů významných neuroradiologů, kteří reprezentují náš obor nejenom doma, ale také v zahraničí. Rovněž se začínají objevovat další monografie a neuroradiologické kapitoly v radiologických souborných učebnicích (prof. MUDr. J. Bohutová, DrSc., MUDr. P. Fendrych, CSc., 1998), nebo monografie monotematické (P. Kalvach: Mozkové ischemie a hemoragie, 1997). Významnou část věnovali neuroradiologii ve svých monografiích A. Hlava a A. Krajina v publikacích „Intervenční radiologie“ (1996) a „Angiografie“ (1999) a J. Neuwirth v „Kompendiu diagnostického zobrazování“. Souhrnnou moderní „Neuroradiologii“ vydal v roce 2000 doc. MUDr. Z. Černoch, CSc.

S využitím ultrasonografické diagnostiky v oblasti mozku a míchy v prenatálním i postnatálním období se zabývá prof. MUDr. P. Eliáš, CSc. K dalším současným významným představitelům české neuroradiologie patří prof. MUDr. J. Nekula, CSc., doc. MUDr. J. Sobota, CSc., doc. MUDr. R. Krupa, CSc., MUDr. M. Šercl, CSc., MUDr. L. Janoušková, CSc., MUDr.

S. Buřval, prof. MUDr. Z. Seidl, CSc., doc. MUDr. J. Obenberger, CSc., a další. Nelze je vyjmenovat všechny, představují však současnost naší neuroradiologie.

Velkou kapitolu české neuroradiologie tvoří vaskulární i nevaskulární neurointervence. Jak už bylo výše zmíněno, první intervenční výkony u nás provedl už v 60. letech J. Bret, spolupracovník prof. J. Rosche. Vedle endovaskulárních uzávěrů v oblasti neurokrania a míchy zavedl dr. Bret do klinické praxe mezikomorový shunt k rekanalizaci akvaduktu (1980) a také intercystostomie a ventrikulocystostomie. Intraarteriálními uzávěry v povodí *arteria carotis externa* u cévních malformací, krvácením a vaskularizovanými nádory se už v 70. letech minulého století začala zabývat prof. MUDr. J. Bohutová, DrSc. V současné době se v České republice provádějí uzávěry mozkových a míšních aneurysmat a malformací na několika specializovaných pracovištích (doc. Krajina, doc. Krupa, dr. Janoušková, dr. Buřval, dr. Charvát).

Zahraniční spolupráce

Členové výboru ESNR přijali vznik naší společnosti velmi příznivě. V počátcích nám byla značně nápomocná prof. D. Balériaux, M. D., která naši republiku i osobně navštívila a na své klinice v Bruselu přijala na odbornou stáž řadu našich členů. Přátelské kontakty jsme také udržovali s prof. J.-C. Braunem, prof. Wackenheimem, prof. Merlandem a prof. Leonardim. Všem tímto děkujeme. V roce 1995 probíhal v Praze ESNR kurz diagnostiky páteřního kanálu, jehož úspěšnou organizací byl pověřen prof. Kalvach.

Předseda: Prof. MUDr. Josefa Bohutová, DrSc.

Radiodiagnostická klinika IPVZ a 1. LF UK a FN Na Bulovce, Praha

Vědecký sekretář: MUDr. M. Šercl, CSc.

Radiodiagnostická klinika Fakultní nemocnice, Hradec Králové

Podklady zpracovala prof. MUDr. Josefa Bohutová, DrSc.